

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1895.

17. Ødemotland.

Literatur. Brev fra A. Lorange til S. Bugge, dateret Bergen, 26de Febr. 1886 (i Runearkivet i Christiania). — A. Lorange i Aarsberetning for 1886, S. 60, 2—S. 61, med Tegning efter Originalen Pl. III Fig. 14. — Bemærkninger af I. Undset ved Undersøgelse af Originalen, November 1887 (i Runearkivet i Christiania). — G. Gustafson i Aarsber. for 1889 S. 75. — Stephens, The Runes (1844), S. 67 Nr. 236 og S. 91.

Grundlag for Behandlingen. Undersøgelse af Originalen ved Prof. O. Rygh og Udgiveren.

Tegning i naturlig Størrelse udført efter Originalen af H. Mathiesen under Tilsyn af Prof. Rygh og Udgiveren.

Den Gjenstand, som er afbildet S. 244, indkom 26de Febr. 1886 til Bergens Museum, hvor den nu har Nr. 4384.

A. Lorange skriver om den i Aarsberetn.: „Tilskaaret Benstykke . . . , 0,097 langt, men oprindelig længer, idet den ene Ende er afbrudt og mangler. Bredden ved den bevarede Ende er 0,015, men aftager mod den anden. Det hele Stykke er buet og langs Oversiden tildannet med to Skraaflader, der langs Kanterne har fordybede Dobbeltlinier, mellem hvilke er indridset to Rækker Runetegn, en paa hver Skraaflade Ved den bredeste Ende er Ryggen skraat afskaaret og Siderne afdelte ved Linier. Ved den smalere afbrudte Ende afsluttes Indskriften ved to, af skjærende Linier dannede spidse Ornamentter (forskjellige). Undersiden er noget hul.

Fundet sammen med brændte Ben i en Urne i en Gravhaug paa Ødemotland¹⁾ i Haa paa Jæderen. Blandt disse brændte Ben fandtes ogsaa Brud-

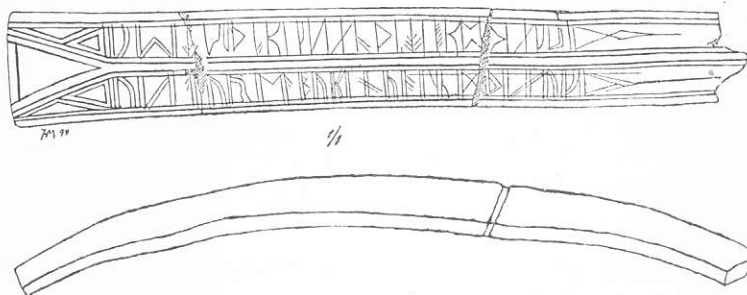
¹⁾ Matr. Gaards-Nr. 18 Motland øde, Nærbø Sogn, Haa Præstegjeld, Jæderen og Dalenes Fogderi, Stavanger Amt.

stykke af en af de sædvanlige af flere Stykker sammensatte Benkamme, der sammenholdtes ved to forsirede Sideskinner. Indsendt af Guldsmed Hellstrøm, Stavanger.

Paa Ødemotland er der en temmelig betydelig Gravplads, paa hvilken der er fundet mange Oldsager, af hvilke flere sikkert er fra den ældre Jernalder. Meddelelser herom er givne af G. Gustafson i Aarsberetning for 1891 S. 138—140, Nr. 73—80, og i Aarsberetning for 1892 S. 121, Nr. 37.

Prof. Gustav Guldberg har velvillig meddelt mig, at den med Runer beskrevne Gjenstand fra Ødemotland ifølge hans Mening sandsynlig er af, hvad man almindelig kalder Horn af et hjorteartet Dyr, som Elg, Hjort o. s. v. (som i Virkeligheden er et Slags Ben, Udvækst af Pandebenet), medens han dog ikke vil benegte Muligheden af, at det kunde være af Ben i snævrere Forstand (af en Knogle, som har siddet inde i Kroppen). Derimod siger han bestemt, at Stykket ikke kan være af Tand- eller Horn-Substans, det vil sige virkeligt Horn (f. Ex. Oksehorn).

Benstykket viser sig at have været i Ilden og er derved blevet calcineret.

Paa hver Side af de to Skraaflader er der mellem de horizontale Dobbeltlinjer indridset en Række Runer. Foran og efter hver af disse to Rækker er ridset en lodret Dobbeltstreg, ved hvilken Indskriften til Siderne indrammes. Den ene Række Runer maa læses fra venstre mod høire, den anden omvendt. Tegningen vil vise, at Stykket paa to Steder tvært over Indskriften har været brudt. Disse Brud har dog ikke helt ødelagt nogen Rune.

Indskriften har ikke Skilletegn eller anden Ordadskillelse.

Jeg betegner ved a den Række Runer, som er skreven fra venstre mod høire.
a Rune 1 er Λ u.

a 2. \mathbb{H} h, med Tværstreg fra den ene Stavs Basis til den andens Top.

a 3. \mathfrak{A} a, vendt mod venstre. — a 4. Λ u.

a 5. \mathbb{R} r. Sidestaven begynder lidt nedenfor den rette Stavs Top.

a 6. Binderune af \mathbb{M} e og tilsyneladende \mathfrak{F} a. Men se herom i det følgende.

a 7. \mathfrak{B} b. Sidestavene naa ikke helt til den rette Stavs Top og Basis.

a 8. Λ u.

a 9. Har ikke sædvanlig Runeform. Formen taler for, at det er Forvanskning enten af \mathbb{R} r eller af \mathfrak{B} b, uagtet Forbindelsesstreger mellem den rette Stav og Sidestavene mangler oventil og nedentil.

a 10. | i. — a 11. † n. — a 12. ∟ u. Her gaar Sidestaven ud fra den rette Stav et godt Stykke nedenfor dennes Top. Forskjellig er u som a 1, a 4 og a 8, samt a 20, ogsaa flere Gange i Rækken b.

a 13. Er paa Tegningen en ret Stav med 3 Skraastreger til høire; men ovenfor den øverste af disse tre er der paa Originalen en fjerde Skraastreg, som er kortere og mindre tydelig end de andre tre. Runen er ꝥ a, hvis Kviste er skrevne med to Streger hver.

a 14. | i. — a 15. En sjælden Runeform, som jeg gjengiver ved \widehat{ji} ; se herom i det følgende.

a 16. ∟ d. Høire Hovedstav har tillige været Stav for den følgende Rune.

a 17. † ꝥ. Sidestaven er kantet og gaar fra Top til Basis.

a 18. | i. — a 19. † n. Tværstregen skraaner ned mod venstre (medens den paa a 11 skraaner ned mod høire) og gaar fra den følgende Runes Top til den foregaaende Runes Basis.

a 20. ∟ u. — a 21. Ser omtrent ud som k i den kortere Runerække. Se herom i det følgende.

Række b gaar fra høire mod venstre. Ved Gjengivelsen vender jeg Runerne mod høire.

b 1. ∟ u. Sidestaven krummer sig nedentil lidt indover. — b 2. M e.

b 3. † t. Kvisten til hver Side er dannet ved to Streger, der paa venstre Side er længere fra hinanden end paa høire.

b 4 har ikke rigtig Runeform. Maa være Forvanskning enten af ∟ u eller (mindre sandsynlig) af R r, men afviger fra begge disse Runers Former ellers i Indskriften.

b 5. En smal ∟ u vendt mod høire. Jfr. herom i det følgende.

b 6. † ꝥ. — b 7. ꝥ a.

b 8 har ikke rigtig Runeform. Er efter sin Form Forvanskning enten af R r eller af B b; jfr. a 9.

b 9. | i. — b 10. ∟ u. Sidestaven udgaar fra den rette Stav nedenfor dennes Top. Jfr. a 12.

b 11. ∟ h, med Tværstreg fra den ene Stavs Top til den andens Basis. Jfr. a 2.

b 12. † n. Skraastregen gaar fra den foregaaende Runes Top til den følgende Basis. Jfr. a 19.

b 13. Ꝑ f. — b 14. † ꝥ. — b 15. | i. Derefter er der oventil en kort lodret Streg, som sandsynlig er betydningsløs.

b 16. † t med 3 Skraastreger paa hver Side. — b 17. | i.

b 18 har ikke rigtig Runeform. Bestaar af en ret Stav med 7 Skraastreger til venstre. Synes at maatte være Forvanskning af ꝥ a.

b 19 har ikke rigtig Runeform, synes efter Formen at være Forvanskning enten af R r eller af B b, ligesom b 4, der har væsentlig samme Form.

b 20 synes at maatte være $\aleph d$, hvis Tværestreger ikke er forlængede til et Kors i Midten¹⁾.

b 21 har ikke regelret Runeform. Den har væsentlig samme Form som b 19 med Undtagelse af, at Runen er vendt til den anden Side. Jfr. herom i det følgende.

b 22. † n. Skraastregen begynder ligesaa høit oppe som den rette Stav og gaar helt ned til Rammestregen.

b 23. $\aleph u$. — b 24. Ligeledes $\aleph u$, men ganske anderledes formet end b 23. I b 24 er Sidestaven kantet og dannet ved to parallelle Streger.

I Ødemotland-Indskriften er Runerne ridsede snart med én Streg, snart med flere.

Med Hensyn til den Maade, hvorpaa Hovedstaven er indridset, er der en bestemt Modsætning mellem 1) Række a og de to første Runer af Række b paa den ene Side og 2) de øvrige Runer af Række b paa den anden. I hine (i 1) er Hovedstaven overalt dannet ved to parallelle Streger (undtagen i a 9, hvor den er dannet ved 3 Streger). I disse (i 2) er Hovedstaven overalt dannet ved én eneste Streg.

Ogsaa med Hensyn til Kviste (hvorunder jeg indbefatter Sidestave og Tværstave) er der nogen Forskjel mellem 1 og 2, men mindre bestemt. I 1 dannes Kvistene meget ofte ved to Streger; i 2 kun i første Rune (b 3) og sidste (b 24). I a 3, a 6, a 7, a 15, a 16 er Kvistene dannede ved én Streg; jfr. dog i det følgende om a 6. I b 16 er Kvistene dannede ved 3 Streger, hvilket vistnok ogsaa var Meningen i b 18.

Ved at betragte Indskriftens Tegn ser man, at flere af dem har en Form, som ikke med rette tilkommer nogen Rune.

Tegn 9 af Række a ligner r-Runen, men mangler oventil den Forbindelsesstreg mellem den rette Stav og Sidestaven, som r-Runen skal have. Det samme gjælder b 8 og b 19. b 4, b 18, b 21 er ikke rigtige Runer. Heraf synes man at maatte slutte, at Indskriften sandsynligvis ikke er den originale Optegnelse af en Indskrift, som indeholder Runeristerens egne Ord. Vi synes tværtimod i denne Indskrift at maatte have, hvad vi har i mange Bracteate-Indskrifter, bl. a. i Aagedal-Indskriften (Nr. 11), en Kopi af en anden, tabt Indskrift, og denne Kopi synes at maatte være udført uden gennemgaaende Tanke paa Indskriftens sproglige Betydning og uden tilstrækkelig Omhu for at bibeholde Runernes rette Former, men kun saaledes, at Figurerne omtrentlig blev efterlignede.

Endelig nævnes, at a 3 og b 5 vender til en anden Side end de øvrige Runer. I Bracteate-Indskrifter, som er feilagtige Kopier, vende meget ofte nogle Runer til en, andre til en anden Side.

Uagtet jeg altsaa holder Indskriften fra Ødemotland for en feilagtig Kopi,

¹⁾ I Valsfjord-Indskriften (som jeg ikke selv har seet) har første d efter K. Ryghs Gjen-givelse væsentlig samme Form som b 20 i Ødemotland-Indskriften, medens Undsets Kopi der har en Runeform, som ikke afviger væsentlig fra den sædvanlige.

tror jeg dog, det vil vise sig, i Lighed med Forholdet ved Aagedal-Indskriften, at den er en Kopi paa første Haand og at den har fjærnet sig forholdsvis lidet fra sin Original. Jeg skal i det følgende søge at vise, at det meste af den kan med Sandsynlighed tolkes, og jeg holder det for utvivlsomt, at Ødemotland-Indskriften i sin oprindelige rigtige Form har udtrykt en sproglig Mening og har bestaaet af virkelige Ord.

Første Ord er a 1—3 NHH uha. uha er Mandsnavn i Nominativ. Jeg har her foran S. 197 nævnt, at uhH paa Aagedal-Bracteaten sandsynlig forudsætter uhH uha, altsaa det samme Mandsnavn. I Mandsnavnet hariuha¹⁾ paa Bracteate Steph. Nr. 57 (fra Sjælland), d. e. hari-uha, forekommer det som andet Led. uha er samme Mandsnavn som oldtysk Uo Uwo hos Meichelbeck Hist. Frising. 4 Gange i første Halvdel af 9de Aarh.²⁾ Dette Navn betyder „Hubror, Bjærgugle“ (tysk Uhu, oht. ogsaa *hūwo*). Müllenhoff mener, at dette Fuglenavn er blevet brugt som Mandsnavn, fordi Bjærguglen blev holdt for en Fugl, som forkyndte Døden. Ens betydende er de oldsvenske Mandsnavne *Úfr, Ufi*³⁾. Jfr. oldn. *úfr* Ugle (bubo), oht. *úfo* „Uhu“, ags. *úf* „bubo“. Med Hensyn til dette Ords Anvendelse som Mandsnavn fortjener det ogsaa at mærkes, at Ordet for „Bjærgugle“ i nynorske Bygdemaal bruges i sammensatte appellativiske Betegnelser for Mænd med en slem Egenskab. F. Ex. *Iddur* (med langt *u*) „en hidsig, vredladen Person“ i Mo, Telemarken (Aasen), derimod i Fyresdal, Telem. *Idduvi* (Ross); *Helur* eller *Heluvi* (langt *u*), en gudsforgaaen, hensynsløs Krabat. Se Ross under *Ur*.

uha er opstaaet af **ūa*⁴⁾, og dette af **ūwa* af urgerm. *ūgwa*⁵⁾.

I uha betegner h ikke den tonløse Spirant χ , maaské heller ikke den deraf opstaaede Aandelyd, men er kanské snarest kun brugt for at adskille de to Stavelers Vokaler. Runen kunde bruges saaledes, fordi den tonløse Spirant χ (i Tysk betegnet ved *ch*), der engang betegnedes ved h, paa Indskriftens Tid mellem Vokaler var gaaet over til Aandelyden eller endog faldt bort. Jfr. Norg. Indskr. I, 83.

Samme Betydning som i uha har h i frohila (gotisk?) paa en dansk Bracteate, *snuheka* Stentofta d. e. oldn. *snj ek*, niuha og niuha Stentofta d. e. „nyt“. Sandsynlig ogsaa i muha paa Kragehul-Spydstagen i Forbindelsen *ek erilar asugisalas muha haite*. Noreen Altisl. u. altnorw. gr. ² S. 260 henfører muha til oldn. *mór* „brun“. Jeg formoder deri en Afledning af **mōjan* „udmatte“.

Man tør altsaa ikke med Noreen (Altisl. und altnorw. gram. ² § 55 Anm. 1)

1) Saa har Originalen; Stephens's Tegning har feilagtig *hauiuha*.

2) Se Müllenhoff Zur Runenkunde S. 50.

3) Acc. *uf* Lilj. R. —U. 6 (ikke læst af Dybeck); Gen. *ufs* Runverser 110. Acc. *ufa* Lilj. 1148; *ufaa* Runverser 161, hvor *u* synes at være kort.

4) En Heruler i 6te Aarh. hed *Σοβαροίας* (Procop. de b. Goth. II, 15; IV, 25). Dette Navn hører tydelig til oldn. *svartr*. Det er neppe at forstaa som *Swartwa*, af Stamme *Swartwan* dannet ved det i Farve-Adjectiver ofte forekommende Suffix *-wa*; thi et saadant Suffix føiet til *swart-* kan ellers ikke paavises. Snarere er det *Swart-ūa*, sammensat med *ūa* „Hubror“.

5) Forholdet mellem oht. *úfo* og *ūwo* af **ūgwo* forklares af Verners Lov. Til *ūwo* hører oht. *ūwila*, nht. *Eule* „Ugle“. Jfr. Singer Paul-Braune Beitr. XII, 212; Noreen Altisl. Gr. ², § 246 anm. 2; § 251, 3, anm.; Noreen Ugerm. Lautl. S. 148, 162. Oldn. *ugla* forklarer Noreen af **uggwilo*. Men kan det ikke være af **ugilo* for **uwilo*?

antage *muha* og *hariuha* for Former med oprindeligt *h*, i hvilke *ūh* senere maatte være blevet til *ōh*, *ó*¹⁾.

Efter *uha* følger a 4—5 N R *ur* og saa en Binderne a 6, der ser ud som M e i Forbindelse med F a . Men *urea* giver her ingen Mening. I Indskriftens Række a er mange Runekviste ridsede med dobbelt Streg. Derfor ligger det nær at formode, at Binderunen er ment som Forbindelse af M e og ↑ t . Heller ikke *uret* giver her nogen Mening, men *urte* „forarbeidede, gjorde“ passer fortræffelig. Derfor læser jeg Binderunen som *te. urte* „gjorde, forarbeidede“ = *wurte* paa Tjurkö-Bracteaten, *orte* paa By-Stenen (Norges Indskr. I, 102—104), *urti* paa Sølvesborg-Stenen. Jfr. 1. Pers. *worahto* paa Tune-Stenen (Norg. Indskr. I. 19 f.); *wrtX* Bract. Nr. 30 Steph., sandsynlig forvansket af *wrtǫ*.

Det er sædvanligt, at Runeindskrifter paa løse Gjenstande nævne, hvem der har forarbejdet vedkommende Gjenstand. I en oldengelsk Indskrift paa en Spænde fra Northumberland (Stephens I, 386) bruges herved det til *urte* svarende Verbum: *gudr(e)d mec worh[t]e*. Ligesaa i Indskriften paa Etelhem-Spænden (Norg. Indskr. I, 148): *mk mrla wrta*.

Efter *urte* følger a 7—12 B N R I T N *burinu*, *neppe bubinu*, da a 9 er aldeles forskjellig fra a 7. Da ingen af disse to Læsninger giver noget rimeligt Ord, bør vi tage *e* to Gange og læse: *eburinu*. Hvor to Ord staa sammen, af hvilke det første ender i Skrift med samme Rune som den, hvormed det andet skrevet for sig skulde begynde, der skrives ogsaa ellers i Indskrifter, som er affattede i den længere Rækkes Skrift og ikke anvende Ordadskillelse, Runen kun én Gang. Saaledes *sagwmogmeni* Rök for *sagwm mogmeni*; *wel[A]dudsar* Sten-tofta for *weladuds sar*; *salusalu* Bracteat Nr. 20 Steph. d. e. *sa alu*, *sa alu* (Norg. Indskr. I, 162. 165). Ligesaa i Indskrifter med den kortere Rækkes Runer²⁾.

eburinu er et Kvindenavn i Nominativ. Endelsen *-u* er den samme som i *birgngu* og i *minu liubu* paa Opedal-Stenen (se i det følgende), hvortil jeg henviser, *laþu* i flere Bracteat-Indskrifter, = oldn. *lōð*.

Kvindenavnet *eburinu* svarer til det oldtyske Mandsnavn *Eburin*, der brugtes af Franker og andre vesttyske Stammer³⁾. Navnet er dannet af det germanske Ord for „Vildgalt“, oht. *ebur*⁴⁾, ags. *eofor* som i de ældste ags. Sprogmindesmærker skrives *ebur*, oldn. *jofurr* som fra Betydningen „Hjælm prydet med Billedet af en Vildgalt“ er gaaet over til at betyde „Høvding, Konge“. Af dette Ord dannes hos de forskjellige germanske Folk mange Personnavne. Paa svenske Runestene forekommer saaledes Navne, som i isl. Form skulde skrives *Jofurr*, *Jofurbjörn*, *Jofurfastr* og fl. Disse brugtes ikke hos Nordmænd og Islændinger. Hos dem optræder i den historiske Tid *jofurr* ikke i Personnavne. Men til samme Stamme hører sandsynlig Navneledet *Jór-*, der ogsaa er østnordisk. Saaledes *Jórunn*, *Jórufr*, *Jóreidr*, *Jóra*.

1) Noreen S. 262 gjengiver *hariuha* ved oldisl. *Heriöe?*, men det maatte i oldisl. Form have lydt **Her-úe* eller **Herjúe*.

2) Derimod paa Aagedal-Bracteaten *tiadeelifi*.

3) Til Exemplerne hos Förstemann føier jeg fra merovingiske Mynter *Epirino* Conbrouse p. 15 Nr. 176; *Eborino* p. 22 Nr. 521.

4) Om det tilsvarende got. Ord jfr. Kögel Gesch. d. deutsch. Lit. I, 36 f.

Efter Förstemann (S. 942) indeholder oldtysk *Eburin* Suffixet *-in*. Efter Stark (Kosenamen S. 90 f.) er oldtyske Navne som *Rodini*, *Hardini*, *Heldini* dannede af Deminutiver paa *-in* ved Tilføielse af et nyt Deminutivsuffix *-i*. Men oldtysk *Eburin* synes at kunne være opstaaet af det sædvanlige Navn *Eburwin*, ligesom *-in* ogsaa i andre tyske Navne synes at være opstaaet af *-win*, der maa forklares af *wini* „Ven“. Förstemann bemærker selv (S. 1315), at det undertiden er vanskeligt at skjelne Endelse *-in* fra *-win* og *-oin*. I Begyndelsen af Trad. Wiz. n. 36, a. 713 nævnes *Chrodoinus*, som i Underskriften kalder sig *Rodini*. Samme Person kaldes *Hildwinus* og *Hildinus* (Stark Kosenamen S. 60), *Eburwinus* og *Eburnus* (S. 130). Efter Kossinna (Hochfränk. Sprachdenkm. S. 29) findes i Diplomer fra Fulda i Aarene 750—765 aldrig Navne paa *-in*, kun paa *-uwin*; i 765—841 15 Gange Navne paa *-in* imod 83 paa *-uwin*.

Ligesaa forandres i Angelsaksisk Navne paa *-wine* til *-ine*. Samme Person kaldes *Æfelwine* og *Æpeline* (Hruschka II S. 23).

Jeg tror, at urnord. *eburinu* ligeledes er opstaaet af **Eburwinu*¹⁾. Om Bortfald af *w* i Indlyd i Oldnorsk se Noreen Gramm. ² S. 136. Allerede Vatn-Stenen har *rhoaltr* af **Hrōwaldr*. Om urnord. Navne paa *-winix* jfr. S. 234.

I historisk Norsk (ikke, som det S. 234 feilagtig er sagt, i Nordisk) er Navne paa *-vinr* ubrugelige. Derimod forekomme saadanne i Dansk og Svensk; f. Ex. *Folkvin*. Jfr. O. Nielsen Olddanske Personnavne S. 117; dog kunde enkelte af de der nævnte Navne være af fremmed Oprindelse, ligesom norsk *Gudin*, *Godene*, *Goden*. I danske Navne paa *-vin* er *v* undertiden faldt bort. O. Nielsen har fra Ribe 1436 *Eschinus* = ags. *Æscwine*. Ligesaa forekommer dansk *Alin* = *Alwin*. En Vocativ af dette Navn har vi mulig i det tre Gange gjentagne *alawin* paa Skodborg-Bracteaten (Stephens Nr. 67). Kvindenavnet *eburinu*, **Eburwinu* forudsætter et tilsvarende Mandsnavn **Eburwinix*. I Oldtysk findes Kvindenavne paa *-wina*, f. Ex. *Friduwina*. I Ags. Kvindenavne paa *-wine*, f. Ex. *Wulwine*.

eburinu har *b* foran *u* ligesom *liubu* paa Opedal-Stenen. Naar derimod Vånga-Stenen i Vestergötland har *haukoþur* af **habukopur*, maa vel dette forklares deraf, at *u* i **habukopur* var svagere betonet end i *liubu* og *eburinu*²⁾. Kvindenavnet *eburinu*, som jeg har faaet frem ved at læse *e* to Gange, godtgjør, at jeg rigtig har læst det foregaaende Ord *urte* med *e* som sidste Rune.

I Indskriften er først nævnt Fabricantens Navn „Uha forarbeidede (nemlig denne Gjenstand)“. Saa kommer Kvindenavnet *eburinu* i Nominativ. Man maa da vente, at hun er nævnt som Eierinde og at Verbet „eier“ følger. Saaledes lyder den foran nævnte Indskrift paa en Spænde fra Northumberland (Stephens I, 386) fuldstændig: *gudr(e)d mec worh[t]e ælcfrith mec a[h]* „Gudred gjorde mig, Ælcfrith eier mig“³⁾.

1) **Eburwinu* behøver ikke at være opstaaet af **Eburawinu*, thi *ebur-* kan engang have været en *r*-Stamme.

2) Jfr. Noreen Altisl. u. altnorw. gram. ² § 231. Se ogsaa Norg. Indskr. I, 165, Anm. 2.

3) Bracteate-Indskriften Nr. 30 Steph. (Jylland) holder jeg for en forvansket Kopi. Første Ord er enten *wrt* eller *wrtX*, Forvanskning af *wrtX*, d. e. *wurto*, „forarbeidede“ (1ste Person). Derpaa følger i *PNYXMMFF* sandsynlig en Forvanskning af et Mandsnavn, som er Subject for *wrto*. Herefter et Kvindenavn *tatsulo* (?), der er Subject for sidste Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Tilsvarende Udtryksmaade findes ogsaa i yngre nordiske Indskrifter. F. Ex. paa et Skjold fra Valle i Sætersdalen: *kunnar girþi mik hlhi* (d. e. *Helgi*) *a mik*.

Det ventede Ord „eier“ finder jeg virkelig i det Ord, som følger efter eburinu, a 13—16.

Først er skrevet *Þ| ai* a 13—14. Den derpaa følgende sjældne Rune a 15 betegner efter min Formodning *ji*. Jeg læser altsaa a 13—16 *aijid*. Denne Formodning skal jeg begrunde i det følgende.

Dette *aijid* indeholder *aih* „eier“, som forekommer paa Fonnaas-Spænden (se Norg. Indskr. I, 57 f.). Til *aih* er i *aijid* enklitisk føiet en Pronominalform, som betyder „det“.

Jeg har søgt at paavise, at Aagedal-Indskriften (Norg. Indskr. I Nr. 11) og Bracteaten Nr. 79 Steph. har *ai* „eier“; se her foran I, 195. Og i Aagedal-Indskriften har jeg paavist it „det“; se S. 200. Herefter antager jeg, at *aijid* er opstaaet af *aih* „eier“ + it „det“¹⁾. Jeg formoder at *h* i **aihit* ved Indflydelse af det efterfølgende *i* fik en palatal Udtale og derpaa gik over til den tilsvarende tonende Spirant *j*. At Lydbehandlingen var en anden end i *fahido*, som gik over til *fahido* (Norg. Indskr. I, 83 f. 197), forklarer jeg deraf, at *i* i *fahido* var svagere betonet end sidste *i* i **aihit*.

I *aijid* er *-d* opstaaet af Intetkjønsmærke *-t*. *d* betegner her den tonende Spirant *ð* ligesom i *þad* „det“, der er skrevet med den længere Rækkes Runer paa Rök-Stenen (se min Afhandling om Rök-Stenen og Fonnaas-Spænden i Vitterh. Akad. Handl. 1893 S. 43—45) og er opstaaet af *þat*, der allerede forekommer paa By-Stenen (Norg. Indskr. I, 104). Denne Overensstemmelse ved *d* i Ordets Slutning mellem *aijid* og *þad*, gjør det sandsynligt, at Ordformen *þad* paa Rök-Stenen er overført fra de sandsynlig til c. 700 hørende Mindesmærker, fra hvilke Runeristeren har lært den paa nævnte Sten anvendte Form af den længere Rækkes Skrift at kjende.

I historisk Nordisk gaar *t* i Udlyd efter svagt betonet Vokal over til *ð*. F. Ex. oldisl. *við* vi to, *ið* I to o. s. v. Paa Rök-Stenen med den kortere Rækkes Runer *suap* = oldisl. *svað* „saa at“. Jfr. Noreen Altisl. u. altnorw. gram. ² § 192.

Ord *ah* „eier“. Udtrykket er her altsaa analogt med *det*, vi finde i Ødem.-Indskriften. Bracteat-Indskriften Nr. 30 Steph. har ogsaa i en anden Henseende nogen Lighed med Ødemotl.-Indskriften. Den ene Kvist paa anden *t*-Rune er skreven med to Streger, og paa tredje *t*-Rune er begge Kviste skrevne med to Streger. Næstsidste Rune, som jeg har læst *a*, har 3 horizontale Kviste.

¹⁾ Jeg tør ikke forklare *-id* i *aijid* som Verbalendelse ligesom *-ip* i *bariutip* Stentofta 3 Ps. sg. og ligesom *-eth* i middeleng. *oweth* „eier“. Thi at der paa Ødemotland-Indskriftens Tid skulde ved Siden af *aih* „eier“ være opstaaet en dermed ligebetydende Nydannelse *aijid*, savner, saavidt jeg sér, enhver Støtte.

Formelt kunde *-jid* i *aijid* være Neutrum af en Stamme *ji*. Men en saadan Neutralform kan ingensteds paavises og lader sig ikke støtte ved litau. *jis ji* „han hun“ og tilsvarende slaviske Former. Formelt kunde *-jid* ogsaa være Neutrum af en Stamme *jē*. Denne findes i oldslav. *jego* „hans“. Maaské indeholdes en ved Forbindelse af *je-* med *-na* opstaaet germansk Stamme *jena-* i oht. *jenēr*, oldn. *inn* og (med Laan af *h* fra *hi-* „denne“) *hinn*. Men Solmsen i Kuhns Zeitschr. 31, 479 mener, at german. *jena-* er opstaaet ved Sammensmeltning („Contamination“) af *ja-* og *ena-*. At forklare *-jid* i *aijid* af en Stamme *je-* synes mig utilraadeligt, fordi den ikke har nogen Støtte i den virkelig paaviselige germanske Sprogbrug.

Indskriften fra Ødemotland giver os det ældste nu kjendte Exempel paa denne Overgang. Det ældste Exempel paa den analoge Overgang fra *k* til *g* har vi i *haderag* paa Björketorp-Stenen „her jeg“.

I *aijid* er den pronominal Intetkjønsform *it* „det“ enklitisk føiet til Verbalformen *aih* „eier“. Oht. *ez*, mht. *het*, som svarer til urnord. *it*, kan ogsaa enklitisk føies til Former af transitive Verber¹⁾. F. Ex. mht. *ich rûmez niemer hie*; mnl. *ic ne rumet dôr ghene nôt*. Men Betydningen er i disse Exempler forskjellig, thi mht. *ez*, mnl. *het* hentyder her ikke til en bestemt Gjenstand, som *-id* i *aijid*.

En enklitisk Tilføielse af en Intetkjønsform paa *-t* til Verbalformer forekommer ogsaa ellers i Nordisk. Saaledes er det negtende *-at*, som i det ældste norrøne Sprog enklitisk føies til Verbalformer, ifølge A. Kocks Forklaring (Om några atona, Lund 1879, S. 16 ff.) opstaaet af en ældre Form af *eitt*, der var benegtet ved et foran Verbalformen staaende *ne*²⁾. Jfr. Kock i Arkiv XI, 124.

id „det“ i *aijid* „eier det“ faar, som jeg skal søge at vise, sin nærmere Bestemmelse ved den i det følgende indeholdte Angivelse af Gjenstanden, som eies. Denne Brug af det enklitiske *-id* „det“ har Analogi i Angelsaksisk. Thi her kan *hit* „det“ henvises til et følgende Object: *unc hit waldend heht . . . Sodoma and Gomorra . . . fyre gesyllan* Genesis 2504 ff. „Herren bød os to at overgive det, (nemlig) Sodoma og Gomorra, til Ilden“; *eal þû hit gefyldum healdest, mægen mid môdes snyttrum* Beowulf 1705; *uton ôðwendan hit nû monna bearnum, þæt heofonrice* Genesis 403 f. „Lad os nu fravende Menneskenes Børn det, (nemlig) Himmeriget.“ Ogsaa i Middelengelsk kan *hit* hentyde til og faa sin nærmere Bestemmelse ved et følgende Substantiv. Se Mätzner Wörterbuch II, 446 b nederst og 447 a øverst.

a 17—21 er þ | † | Æ | V. Rune 21 ligner *k* i den kortere Runerække. Hvis vi læse den som *k*, faa vi *þinuk*. Det synes mig sikkert, at vi i Ordet har som Object for *aijid* og som nærmere Bestemmelse af *-id* en Acc. sg. m., som betyder „denne“ og at første Led i *þinu(k?)* hører sammen med første Led enten i oldn. *þenna* eller i oldn. *þinig*, hid. Se herom i det følgende.

Hvis Læsningen *þinuk* (med *k* som sidste Bogstav) var rigtig, maatte *uk* være samme Ord som oldn. *ok*. Men *uk* kunde da ikke forstaaes som „og“ eller „ogsaa“, men maatte forstaaes som „nemlig“. Got. *auk* har den nær beslægtede Betydning „thi“, og ligesom *-uk* her skulde enklitisk følge efter *þin*, saaledes staa got. *auk* ikke først i Sætningen³⁾.

uk maatte da under svag Betoning være opstaaet af *auk*; jfr. Noreen Altisl. u. altnorw. gramm. ² § 122, 2.

Men jeg skal i det følgende søge at vise, at sidste Rune ikke tør læses som *k*, og jeg gjengiver derfor Ordet foreløbig ved *þinu**. Ordet betyder ialfald „denne“.

*þinu** er at forbinde med b 1—2 Æ M ue, hvormed Indskriften paa Side b begynder. *ue* forstaaer jeg som „hellig Gjenstand“. *ue*, der har været udtalt

¹⁾ Se Grimm Deutsche Gramm. IV, 333—338. Jfr. 363 f.

²⁾ Jfr. Noreen Altisl. u. anorw. gr. ² § 57, 4, h.

³⁾ I Ynglingatal 1 synes oldn. *ok* at betyde „nemlig“; se Noreen Uppsalastudier S. 194 f. Finnur Jónsson har vistnok Uret i at stryge dette *ok*.

wē, er vel opstaaet af **wēha* (neppe af **wēha*) og dette af **wīha*, der hører til got. *weihs* hellig. Jfr. oldn. *vé* n. Helligdom.

I *ue* er Halvvokalen *w* betegnet ved *u* ligesom i *uuu* og *fauauisa* paa Bracteater (Norg. Run. I S. 127), uagtet den længere Runerække herfor havde et eget Tegn. *ue* giver os det ældste i en nordisk Indskrift bevarede Exempel paa Overgangen fra *iha* til *ēha*. At denne Overgang var indtraadt paa den Tid, fra hvilken Ødemotland-Indskriften er, godtgjøres ogsaa af *Wægmond* som Navn paa en geatisk (d. e. jysk) Høvding i Beowulf, hvis *Wæg-*, som jeg har formodet, er en Gjengivelse af urnord. **Wēha*¹⁾. I *ue* af **wēha* har vi et af de ældste hidtil fundne Exempler paa, at *h* er faldt bort mellem to Vokaler. Noreen (i Pauls Grundriss I, 466) siger, at *h* er faldt bort allerede før 800. Ødemotland-Indskriften viser (os efter min Mening, at dette har fundet Sted, ialfald tildels, før 700. Og allerede paa Aagedal-Bracteaten forekommer *tiade*, som jeg har forklaret af **tēhōde* (Norg. Indskr. I, 199). Men svarende til *faiþi* paa Skee-Stenen (750—800), se Norg. Indskr. I, 84, har Aagedal-Bracteaten *fahd*.

I *ue* af **wīha* er det udlydende *a* faldt bort ligesom i historisk Nordisk og ligesom allerede i *spidul* paa Fonnaas-Spænden (Norg. Indskr. I, 59). Derimod skrives endnu paa By-Stenen *aīna*.

þinu* viser, at *ue* her er brugt som Hankjønssord, medens historisk Oldnorsk kun har Intetkjønssordet *vé* og Nom. pl. m. *véar* (Hym. sidste Strophe „Guder“; *varfarir véar* Stjörnu-Odda dr. S. 121 om Skibe, hvis Texten er rigtig). Men i Ags. er *weoh*, *wig*, *weg* „idolum, fanum, sacrum“ Hankjønssord; ligesaa oldsaks. *wih* „Helligdom, Tempel“.

Udtrykket *ue* „hellig Gjenstand“ synes at vise, at den Gjenstand, paa hvilken Runerne er indridsede, har været bestemt til og betragtet som en Amulet. Se mere herom i det følgende.

Om Ordet *ue* skal jeg tale mere i følgende Excurs.

Med *eburinu aijid þinu* ue* „Eburinu eier denne hellige Gjenstand“ (egentlig: E. eier det denne h. G.) er en Sætning afsluttet.

Det følgende Ord b 3—7 læser jeg *tuuþa*. Anden Rune er uheldig formet, men er snarere *u* end *r*. Derefter følger sikkert *uþ*²⁾. At *tuuþa* med to *u*-er sammen er rigtigt, støttes derved, at Indskriften ender med *uu*. Vokalfordobling til Betegnelse af en lang Vokal er i Runeindskrifter meget sjælden, men findes dog enkelte Gange i gamle Indskrifter med den kortere Rækkes Runer: *þaasi* Tryggevælde (Wimmer Runenschr. S. 373); *faþi* Flemløse (Wimmer S. 347, 352), snarere udtalt som *tostavelses* end som *trestavelses* Ord; *ufaa* Pilgård (Runverser Nr. 161); jfr. *kriister* i en sen Klokkeindskrift fra Hvaler i Smaalenene.

I Indskrifter, som er skrevne med den længere Rækkes Runer paa en Spænde og paa en Høvel fra Viemose, forekommer to *þ*-Runer skrevne ved Siden

1) Arkiv f. n. F. IV, 134. Prof. Löffler forbinder derimod *Wægmond* med Mandsnavnet *wage* (Dativ) Opedal og med svensk *våga*.

2) Undset har ment, at man her skulde læse ikke *uþ* men blot Runen *þ*, hvis Stav skulde have tre Streger. Men den foreliggende Gjenstands Runeformer tilsteder ikke dette.

af hinanden. Men jeg skal her ikke undersøge den sproglige Værdi af denne Skrivemaade. Jfr. i det følgende ved Strand-Indskriften.

tuuþa er ligesom *uha* Mandsnavn i Nominativ af en Stamme paa *-n*. Jeg formoder, at *tuuþa* betegner Udtalen **Tunþa* og at dette Navn er det samme som oldsvensk *Tunni* Yngl. s. Kap. 30, gldansk *Tönne*¹⁾. O. Nielsen anfører flere Steder, hvor dette danske Navn findes. Til dem kan føies Danmarks gl. Folkeviser Nr. 34. Et tilsvarende Kvindenavn er *Tunna*, skrevet *tuna* Lilj. R.—U. 458, Runverser Nr. 122 og Nr. 158, *Tonna* Scr. r. Dan. III, 435 (necr. Lund.). Et med urnord. **Tunþa*, skrevet *tuuþa*, dansk-svensk *Tunni* nær beslægtet høitysk Navn er *Zunduco* i Salzburg; se Förstemann²⁾.

Navnet **Tunþa*, skrevet *tuuþa*, dansk-svensk *Tunni* betegner efter min Formodning etymologisk „han med de store Tænder“, ligesom det oldn. Tilnavn og Navn *tanni*. Det er afledet af Ordet for „Tand“, som i got. heder *tunþus*. Ordet „Tand“ er af en consonantisk Stamme og har i Urgermansk havt de to Stammeformer *tanþ-* og *tund-*; se Brugmann Grundriss d. vgl. Gramm. II, 373 og 377. Navnet **Tunþa* har laant sit *þ* (istedenfor *d*) fra Stammeformen *tánþ-*. I Oldind. findes *datin-* i *kárūlatin-* „som har hule Tænder“. Oldind. *a* i dette Ord svarer regelret til *un* i **Tunþa*.

tuuþa er skrevet for **tunþa* ligesom *skiþa-* Skärkind for *skinþa-*. Der findes Exempler paa, at *n* ogsaa foran *d* og *s* ikke er udtrykt; jfr. Norg. Indskr. I, 185. Fordoblingen af Vokalen i *tuuþa* betegner maaské den nasale Udtale af Vokalen. Thi at *uu* i *tuuþa* ikke kan betegne egentlig langt *u*, synes at fremgaa af den historiske Form *Tunni*³⁾.

I *tuuþa* = oldsvensk *Tunni* og *skiþa-* = oldn. *skinn-* er Lydforbindelsen *nþ* bevaret, medens denne i historisk Nordisk er bleven til *nn* (undtagen foran *n*). Paa samme Maade er *þ* bevaret i *owþuþewar* Torsbjærg, d. e. *Wolþuþewar*, medens *þ* i historisk Nordisk er blevet til *ll*.

At Lydforbindelsen *nþ* holdt sig i Urnordisk, har Lidén med rette sluttet af svensk-lapp. *skidde* „Skind, Læder“, hvilket han forklarer som Laanord af urnord. *skinþa*⁴⁾.

1) *tuuþa* svarer vistnok ikke til ags. *Tuda*, *Tudda*.

2) Feilagtig sammenstiller O. Nielsen dansk *Tunni* med tysk *Tunno* hos Neugart Cod. dipl. Alem., Kausler Wirtemb. Urk. og Meichelbeck Hist. Frising. Thi *t* i *Tunno* svarer til nord. *d*.

3) Staar denne Betegnelse af et nasalt *u* ved *uu* i Forbindelse med det af Joh. Schmidt (Vocalismus I, bl. a. S. 41 ff.) behandlede sproglige Fænomen, at en Vokal kan blive forlænget ved Indflydelse af en nasal Consonant?

4) Se Wiklund Laut- u. formenlehre d. Lule-lapp. dial. (Stockholm 1891), S. 158 f., 178 f.; Lidén Vermischtes zur Wortkunde und Grammatik (Ups. Univ. Årsskr. 1894), S. 17. Jfr. svensk-lapp. *skidde*, i Hatfjældalen *skirret*, *sirret*, i Trondhjems Stift *skirri*, flaa, tysk *schinden*, hos Qvigstad Nordische Lehnwörter im Lapp. (Christ. 1894), S. 294. Qvigstad bemærker med urette, at disse Ord, som *r* viser, ikke kan høre til oldn. *skinn*. Men Qvigstad S. 25 bemærker selv, at svensk-lapp. *d*, i Trondhj. Stift *r* svarer til Finmarken-lapp. *ð*. Derfor er den her foreliggende Forandring af urnord. *skinþ-* regelret. Dette lappiske Ord er vigtigt, fordi det er en af de Kjendsgjæringer, som efter mit Skjøn godtgjør, at Thomsen trods Qvigstads Indvendinger har Ret i at antage, at Lappisk har optaget nogle Laanord fra Nordisk i førhistorisk Form. Det nævnte lappiske Ord er ogsaa en af de Kjendsgjæringer, som efter mit Skjøn godtgjør, at Qvigstad har Uret, naar han (S. 70)

At Lydforbindelserne *nþ*, *lþ* fandtes i det ældste nordiske Runesprog, viser sig ogsaa af de oldn. Præterita *vilti*, *helti*, *nenti* o. s. v. i Modsætning til *feldi*, *kendi* o. s. v. *vilti* er opstaaet af **wilþide* og godtgjør, at *lþ* paa den Tid, da *i* svandt foran *-de*, endnu ikke var blevet til den sædvanlige Lydforbindelse *ll*. Men *i* synes ikke at være blevet synkoperet foran *-de* før i 8de Aarhundred.

Det efter *tuuþa* følgende Tegn er ingen regelret Runeform. Det ligner *r* og *b*, men der mangler Forbindelse mellem Sidestaven og den rette Stav baade oventil og nedentil. Sproglige Hensyn viser, som jeg tror, at Tegnet er ment som **B b**, ikke som **R r**.

b 8—9 **B | bi** forstaar jeg som den fra Gotisk og Vestgermansk kjendte Præposition, der betyder „ved, ved Siden af, hos“. Denne er i historisk Nordisk afløst af *hjá*. Præpositionen *bi* har baade jeg (i min utrykte Tolkning fra 1877) og Noreen (Altisl. Gr. ² S. 260) søgt i Kragehul-Indskriften¹). Om *bi* i Indskriftene fra Ødemotland og Kragehul har kort eller lang Vokal, lader sig ikke bestemme.

Ogsaa af *bi* som Præfix er der Spor i nordiske Sprog. Axel Koek forklarer i „Bidrag till svensk ordforskning“ (i Svenska landsmälen X, 3) S. 4 f. gl.svensk *breþa* „betale“ af *bi* + *reida* og som identisk med mnt. *bereden*. Samme Oprindelse har ifølge ham *breda upp* (en sång) „göra en sång i ordning“, norsk Dial. *breie upp* = *reida upp*.

I Norg. Indskr. I, 165 har jeg forklaret nygutn. *blöjnu* „bli mildt väder“ af *bi* + *hlyna*. Derved er det ikke nødvendigt at forudsætte, at Ordet er oprindelig gotisk. Oldisl. *torugætr* „som er vanskelig at erholde“ er sandsynlig samme Ord som ags. *torbigête*; jfr. oldn. *Gjúki* = oht. *Gibicho*.

Det følgende Ord b 10—12 **l N þ uhn** er graphisk istedetfor *uhan*. Jeg ser deri Dativ af *uha*, Navnet paa den Mand, som har forarbejdet Gjenstanden, paa hvilken Runerne er skrevne. Dativen er styret af *bi*. *uhn*, d. e. *uhan*, er en Dativform som *witadahalaiban* Tune (Norg. Run. I, 18 f.). *uhn* for **Uhan* er en graphisk Forkortning som *eiþn* Krogsta, *dnlo* Balingen d. e. *Danilo*, *hms* Egaa (Norg. Indskr. I, 129; Wimmer Runenschr. 329 f.). Om *þn* „denne“ paa Upsala-Øksen (hvis jeg har læst Ordet rigtig) skal udfyldes *þan* eller *þin*, lader sig ikke bestemme; men det første forekommer mig sandsynligst.

Efter *uhn* følger b 13—15 **ƿ þ | fþi**. Dette maa være det Verbum, som i Indskrifter med den kortere Rækkes Runer skrives *fapi* og betyder „skrev“. Se Norges Indskr. I, 84 f. I *fþi* er den tonende Spirant *ð* betegnet ved **þ þ** som sædvanlig i den kortere Rækkes Skrift, ikke ved **ð d** som ellers i den længere Rækkes Skrift. Ordet er skrevet forkortet ligesom paa Aagedal-Bracteaten og paa Aasum-Bracteaten, fordi det i Indskrifter forekom saa ofte, at det var let for-

siger: „Die Beziehungen der Schweden zu den Lappen reichen wohl nicht viel weiter als bis zum Jahr 1320 zurück“.

Jeg griber efter disse Bemærkninger Anledningen til at udtale min Glæde over alle de vigtige Oplysninger, som den nordiske Sproggransker finder i Qvigstads grundige Skrift.

1) Jeg formoder der: [unsa]li jah agala wiju bi g.... I Kragehul-Indskriften har *bi* mulig betegnet „ved Hjælp af“.

staaeligt, selv om det blev skrevet forkortet. *fþi* bør vel snarest udfyldes til **fahiþi*; jfr. *fahd* paa Aagedal-Bracteaten. Dog synes det mig muligt, at *fþi* skal udfyldes til **faiþi*. Jfr. *ue* i det foregaaende af *wiha* og *fþiþi* paa Skee-Stenen (Norg. Indskr. I, 84). Men Aagedal-Bracteaten har *tiade* (af **tehode*) ved Siden af *fahd*¹⁾. Da Ødemotland-Indskriften har *urte* med *e*, er *fþi* med *i* paafaldende. Men Afvigelsen synes forklarlig derved, at **fahiþi* ikke er phonetisk ganske ensartet med *urte*. Man kan hermed sammenstille det, at Aagedal-Indskriften synes at have *rikiþir* ved Siden af *tiade*. Jeg vover ikke at afgjøre, om *i* i anden Stavelse af **fahiþi* og *rikiþir* har bevirket, at tredje ikke har *e*, men *i*. Deraf, at *i* i *fþi* er indtraadt i Udlyd istedenfor *e*, slutter jeg, at baade dette *i* og *e* i *urte* paa Ødemotland-Indskriftens Tid ikke udtaltes som lang Vokal.

Efter det foregaaende forstaar jeg *tuuþa bi uhn fþi* som „Tuntha skrev ved Siden af Uha“. Ordene udsiger altsaa, at ikke en og samme Mand har indridset alle Indskriftens Runer, men at nogle Runer er indridsede af én Mand, andre af en anden. Nu har jeg foran gjort opmærksom paa, at Indskriften med Hensyn til den Maade, hvorpaa Runernes Hovedstave er indridsede, skiller sig i to forskjellige Dele, idet Hovedstaven i Række a og i de to første Runer af Række b overalt er skreven med to Streger (undtagen i a 9, hvor den er dannet ved 3 Streger), medens Hovedstaven af alle andre Runer i Række b er dannet ved en eneste Streg.

Af denne Omstændighed i Forbindelse med Angivelsen i Indskriften slutter jeg, at *uha* paa Benstykket, eller — hvis dette er en Kopi — paa dets Original, har skrevet alle Runer i Række a og tillige Runerne *ue* af Række b, medens *tuuþa* har skrevet alle andre Runer af Række b.

Begge Runeristere, baade *uha* og *tuuþa*, har begyndt med at skrive sit eget Navn.

Hvorfor to Mænd har indridset Runerne, skal jeg lade være usagt. Muligt er det, at ogsaa Tuntha har havt Lyst til at vise sin Færdighed i at skrive eller til at vise Eburinu, som skulde eie Benstykket, en Opmærksomhed.

Efter *fþi* læser jeg b 16—20 som *↑IRØ tiard*. b 18 a har det vist været Meningen at skrive saa, at hver Kvist fik 3 Streger; men ved en Feil er der blevet sat 7 Streger istedenfor 6. b 19 har ikke regelret Runeform, da Forbindelsesstreger mellem Hovedstav og Sidestave mangle baade oventil og nedentil ligesom ved b 8 og ved a 9. Af sproglige Grunde læser jeg b 19 (ligesom a 9) *r*, ikke *b* som b 8. b 20 synes at maatte læses *d*. Runens Form er deri uregelret, at Tværstregerne ikke forlænges, saa de krydse hinanden. Den sædvanlige Form har vi i a 16.

b 21—25 læser jeg *þiþir þinuu*.

Allerede i 1886 var jeg opmærksom paa den paafaldende Lighed mellem Benstykkets to Indskrifter ved Slutningen. Denne Lighed er vistnok tildels til-

1) Jeg tror ikke, at *fþi* i fuldstændig Form har været **fahþi* og at *þ* i *fþi* betegner den tonløse Spirant. Herimod taler Skrivemaaden paa Skee-Stenen. Desuden kan vel oldn. *fáði* ikke være opstaaet af **fahþi* med tonløst *h* og tonløst *þ*.

tiard betyder derfor efter min Formodning mulig „Indridsning af en Række (af Tegn)“. Men jeg tør ikke benegte Muligheden af, at Ordet kan betegne den Gjenstand, paa hvilken Runerne er ridsede.

Þinuu har efter min Formodning været udtalt med dobbelt *n*. Jeg finder i *þin-nuu en Sammensætning. *þinnuu er sandsynlig opstaaet af *þennuu ved Overgang af *e* til *i* foran *nn*. *þennuu indeholder efter min Formodning som første Led *þen Acc. sg. masc. af Pronominalstammen þe-; jfr. oht. *den*. Den samme Accusativform indeholdes, som det synes, i þinsi i Indskrifter med den kortere Rækkes Runer, f. Ex. Lilj. R.—U. 868¹). Endelsen *-n* i *þen forholder sig til *-na* i got. þana som urnord. þat paa By-Stenen forholder sig til got. þata. Jfr. minino paa Strand-Stenen i det følgende. Paa Upsala-Øksen har jeg, skjønt med Tvivl, troet at læse þn Acc. sg. m. „denne“.

I þinuu betegner uu efter min Formodning ligesom i tuuþa nasalt *u*. At *n* kan nasalere en følgende Vokal, ser man deraf, at enkelte Indskrifter med den kortere Rækkes Runer bruge óss-Runen som Tegn for *a* efter *n*; f. Ex. þing, kristing, runga paa Frösö-Stenen i Jämteland (Noreen i Arkiv III, 32 f.). I Älfaldsmaalet i Dalarne nasaleres lange Vokaler og Diphthonger efter *n* og *m* (Noreen Arkiv III, 6).

Jeg formoder, at þinuu „denne“ indeholder som andet Led en enklitisk Partikel *nu*. I historisk Oldnorsk kan *nú* forekomme med kort Vokal i enklitisk Stilling og i denne gaa over til *no*. I Jómsvík. 291 4to (Hskr. fra anden Halvdel af 13de Aarh.) heder det i Udgangen S. 120 L. 20: *Oc sva er no oc vm nollina*. Jeg tror, at *no* her er rigtigt og at *ernö* er opstaaet af *ernü*. I den stockholmske Homiliebog i Wiséns Udg. S. 215 L. 35: *Sono ec stend fyr durom*. Her er *Sono*, som gjengiver lat. *ecce*, for *Seno*, der er opstaaet af *Se-nü*. herno Ágrip (Dahler. Udg.) S. 71 L. 14 af *hér* med enklitisk *nü*²). Ogsaa i Gotisk forekommer *nu* i enklitisk Stilling: *nunu*, þannu. Ligesom *nu* i þinuu er foiet til et demonstrativt Pronomen, saaledes følger got. *nu* meget ofte umiddelbart efter et demonstrativt Pronomen; den græske Text har her oftest *oiv*. Jfr. Grimm Deutsche Gramm. III, 758 f. Beslægtet er det oldn. *-na*, der efter Noreen (Altisl. u. anorw. gr. ² S. 72) er opstaaet af *nüh*. Derfor kan oldn. *svána* sammenstilles med got. *sva nu*, oldn. *núna* med got. *nunu*.

Det er fristende at forklare oldn. þenna som opstaaet af *þen-nöh. Men en saadan Forklaring maatte lede til den Opfatning, at þetta þessa þeima var Forandringer af *þetna *þessna *þeimna fremkomne ved Opfatning af þenna som þenn-a. Anderledes forklares disse Former af Lidén Arkiv IV, 97—114³).

Læsningen þinuu i b har jeg fundet ved Sammenligning med a, hvor jeg foreløbig har læst þinu*. Tuntha synes at have tilsigtet at lade Indskriften ende i b overensstemmende med den Maade, hvorpaa den af Uha skrevne Indskrift

1) þinuu indeholder neppe det samme *þin som þinig „hid“ Helg. Hund. II, 36 og 50, Sigrdr. 3. Thi þinig synes at være opstaaet af det ensbetydende þinig ved Indflydelse fra þannig, þann, þenna o. s. v.

2) Jfr. munnu Reyk. M. I L. 4; gefnu Stockh. Hom. 50 L. 20.

3) I den med den kortere Rækkes Runer skrevne Indskrift fra Ludgo, Södermanland, Baut. 806 = Lilj. R.—U. 870 antager Stephens Run. Mon. II, 748 f. Acc. sg. m. [þ]inu, men dette er usandsynligt; se Runverser Nr. 68.

ender i a. Men dette vækker det Spørgsmaal: Er den foreløbig antagne Forskjel mellem ᚱinuu i b og ᚱinu i a sikker? Er det sikkert, at sidste Rune i a skal læses k?

Betænkelighed ved her at læse ᚱ som k vækker ogsaa den Omstændighed, at dette Tegn for k ellers ikke er fundet i nogen Indskrift, som er skreven med den længere Rækkes Runer. Et oprindeligere Tegn for k ᚱ finde vi bl. a. i følgende Indskrifter, ved hvilke jeg tilføier Tidsbestemmelse efter et omtrentligt Skjøn: Fonnaas (650—675), Stentofta (675—700), Björketorp (700—725). Da Ødemotland-Indskriften efter sin Sprogform synes at være ældre end Björketorp-Indskriften, vilde det være paafaldende i hin at finde den mindre oprindelige Form for k ᚱ .

Tegnet ᚱ eller ᚱ for k er tidligst fundet paa følgende Mindesmærker med den kortere Rækkes Runer: Skee-Stenen fra Baahus-Len (750—800), Kallerup-Stenen i Sjælland (800—825), Gimsø-Stenen fra Lofoten (800—850). Mod at læse sidste Rune i Rækken a paa Ødemotland-Stykket som k, taler ogsaa den Omstændighed, at den krumme Sidestav berører den rette Stav langt nedenfor Midten.

Medens saaledes Læsningen af a 21 som k vækker stor Betænkelighed, maa vi, da b ender med ᚱinuu , ogsaa i a vente efter ᚱinu at finde u. Og naar vi vende ᚱ om, saa har vi ᚱ , et i Indskriften oftere forekommende Tegn for u.

For at forklare, at Runen er vendt op og ned, tør jeg ikke beraabe mig paa, at i Bracteate-Indskrifter, som gaa rundt om, f. Ex. paa Aagedal-Bracteaten, nogle Runer er vendte op og ned i Forhold til andre. Heller ikke tør jeg beraabe mig paa, at Runer kan være vendte op og ned i svenske Indskrifter med den kortere Rækkes Runer, som er anbragte i Slyngninger, f. Ex. i Dyb. fol. 232. Heller ikke paa samme Form af u-Runen hos Thorsen Runernes Brug S. 64. Men jeg formoder, at sidste u i a er vendt op og ned for derved at antyde, at Sætningen fortsættes i b, hvis Runer er vendte op og ned i Forhold til a. Jfr. den Maade, hvorpaa a i aih er anbragt paa Fonnaas-Spænden; se Norg. Indskr. I, 67. Hvis Runen ved at vendes om ikke fik Lighed med nogen anden Rune, kunde herved ingen Misforstaaelse foraarsages.

Jeg holder altsaa Læsningen af sidste Ord i a som ᚱinuk for urigtig og mener, at sidste Ord baade i a og i b er ᚱinuu „denne“. Herved bliver Brugen af -id i aijid ᚱinuu ue fuldstændig overensstemmende med den foran paapegede Brug af ags. *hit*.

Ved tiard ᚱinuu er det demonstrative Pronomen stillet efter det Substantiv, hvortil det hører, medens det ved ᚱinuu ue er stillet foran. Begge Ordstillinger findes i historisk Gammelnordisk, men den første er den sædvanligere. Dog f. Ex. *ᚱina stin* Lilj. R.—U. 9; *ᚱinsa stain* Lilj. 49, o. s. v.

Efter det foregaaende gjengiver jeg her Indskriften paa Benstykket, saaledes som den efter min Formodning oprindelig var ment. Først gjengiver jeg Indskriften med Runer. I min Gjengivelse opløser jeg Binderuner og vender alle Runerne mod høire. Af typographiske Grunde kan jeg her ikke nøiagtig gjengive Runeformerne; disse maa sees af Tegningen. Jeg underprikker de Runer, som

paa Benstykket har en forvansket Form eller en Form, som kunde tillade forskjellige Læsninger.

Under Gjengivelsen af Runerne trykker jeg en Transcription.

a (skrevet fra venstre mod høire):

Λ Η Ε Λ Ρ Τ Μ Β Λ Ρ Ι Τ Λ Ε Ι Υ Ω Δ Ι Τ Λ Η
u h a u r t e b u r i n u a i j i d þ i n u u

b (skrevet fra høire mod venstre):

Λ Μ Τ Λ Λ Ε Β Ι Λ Η Τ Υ Π Ι Τ Ε Ρ Ω Π Ι Τ Λ Λ
u e t u u þ a b i u h n f þ i t i a r d þ i n u u

Herefter gjengiver jeg Indskriften afdelt i Ord og med Udfyldning af ikke skrevne Runer, saaledes som jeg tænker mig Ordene udtalte¹⁾.

Uha urte, Eburinu aijid þinnu wē.

Tunþa bi Uhan fahidi tiard þinnu.

Dette oversætter jeg saa:

„Uha forarbejdede, Eburinu eier denne hellige Gjenstand (egentlig: eier det denne hellige Gjenstand). Tuntha skrev ved Siden af Uha Indskriften i denne Række (? egentlig: denne Række-Indridsning?)“²⁾.

Jeg har foran S. 246 antaget denne Indskrift for en feilagtig Kopi, bl. a. fordi Runen **b** som **b** 8 mangler Forbindelsesstreger oventil og nedentil og fordi Runen **r** som **a** 9 og **b** 19 mangler Forbindelsesstreg oventil. Disse Former af Runerne **b** og **r** er vistnok opstaaede derved, at man har ladet de omgivende Rammestreger erstatte Runernes Forbindelsesstreger. Men nu findes i svenske Indskrifter med den kortere Rækkes Runer væsentlig samme Form af **b**, tildels ogsaa af **r**, hvilke Former der, uden historisk Sammenhæng med Ødemotl.-Indskr., er opstaaede paa samme Maade, idet man nemlig har ladet Slynngningens Rammestreger erstatte Runernes Forbindelsesstreger. Saaledes Dybeck fol. Nr. 60 (**b** 3 Gange), Dyb. 69 (**b** 1 Gang), Dyb. 116 (**b** 1 Gang, ved Siden deraf **b** af sædvanlig Form 1 Gang), Dyb. 126 (**b** 1 Gang); Dyb. 96 (**r** flere Gange). Det synes derfor muligt, at Ødemotl.-Indskr. er Originalindskrift. Men under Forudsætning af, at den er Kopi, finder jeg intetsomhelst Spor til en Modernisering af Runeformerne paa Kopien i Forhold til den formodede Original. Den Forandring, Skriften har undergaaet i Indskriften, hvis den er Kopi, i Forhold til den formodede Original, synes at have bestaaet i en ikke tilsigtet Forvanskning af nogle Runeformer, hvilken blev foranlediget derved, at den Mand, som kopierede Indskriften, ikke tænkte paa Runernes sproglige Betydning. Alt synes mig at tale for, at den os

¹⁾ Jeg betegner ikke Vokalernes nasale Udtale.

²⁾ I Aarsberetn. 1886 S. 60 fremsatte jeg, efter første Gang at have seet en Afskrift af Indskriften, en anden Opfatning, hvilken jeg forlængst har opgivet. Stephens antyder en eiendommelig Tolkning i „The Runes“ S. 67, 91.

foreliggende Indskrift, hvis den er Kopi, ikke er meget yngre end dens af mig formodede tabte Original.

I denne Henseende fortjener Omstændigheder ved Fundet Opmærksomhed. Conservator Gustafson meddeler mig velvillig, at han har gravet i Ruinerne af den lave Haug, hvori de paa Stedet boende Folk forklarede, at Runebenet tidligere var fundet. Han fandt derved foruden brændte Ben og et Par smaa Jærnstykker ogsaa nogle smaa, teglrøde Brudstykker af et Lerkar, der paa Grund af Stykkernes Form og Ornamentur maa have været en (Hanke)-Urne som Rygh N. Olds. 361. Han nærer heller ikke nogen Tvivl om, at de sammen med Runebenet fundne Brudstykker af en Kam har været af en ældre Jærnalderes Kam.

Herved er altsaa den Mulighed udelukket, at det med Runer forsynede Benstykke fra Ødemotland skulde være en i den yngre Jærnalder udført Kopi af en lignende Gjenstand fra den ældre Jærnalder. Det os foreliggende Stykke maa være fra den ældre Jærnalder.

Skriften i Ødemotland-Indskriften mangler Ensartethed. Hvis det er rigtigt, hvad jeg i det foregaaende har formodet, at den er en Kopi og ikke Original, saa har dette vistnok tildels bevirket denne Mangel paa Ensartethed. Tildels har denne vistnok tillige sin Grund deri, at Indskriften, som det i den siges, (paa Originalen) er bleven indridset af to forskjellige Mænd. Men hver af disse to Mænd synes allerede paa Originalen at have varieret Formerne af en og samme Rune, og Mangelen paa Ensartethed synes hovedsagelig at skrive sig derfra. Ogsaa i By-Indskriften (Norg. Indskr. I, 113 f.), der staar Ødemotland-Indskriften nær i Tid, men vistnok er lidt ældre, er Runernes Former indbyrdes uensartede. Derimod har Fonnaas-Indskriften, som jeg ligeledes henfører til 7de Aarh., en fast Skriftform.

Paa u-Runen gaar i Ødemotland-Indskriften Sidestaven ud snart fra den rette Stavs Top, snart fra den rette Stav nedenfor Toppen. Dette gjælder baade for den Del af Indskriften, som uha har skrevet, og om tuuþa's Skrift. En lignende Variation findes f. Ex. paa den slesvigske Vedelspang-Sten I med Indskrift i yngre Runer (Wimmer Festskrift S. 11). I Ødemotland-Indskriften er Sidestaven paa u-Runen oftest krum, men i b 24 kantet. Ligeledes er u-Runerne i Indskriften indbyrdes meget ulige i Bredde. Som b 4 har u en aldeles ureglet Form.

b har i ebur- (skrevet af Uha) en anden Form end i bi (skrevet af Tuntha). n-Runen skrives baade med Tværstregen skraanende fra Skriftens Udgangspunkt (saaledes skrevet af Uha 1 Gang, af Tuntha 2 Gange) og med Tværstregen skraanende i modsat Retning (skrevet af Uha 1 Gang). I a 11 har Tværstregen paa n-Runen sædvanlig Længde, men i a 19, b 12, b 22 berører den baade øvre og nedre Rammestreg.

Paa Runen for þ gaar Sidestaven tildels ud fra den rette Stavs Top og ned til dens Basis, tildels er Sidestaven mindre. Som b 21 har þ en uregelmæssig Form. Der kunde nævnes flere Exempler paa, at en og samme Rune har forskellige Former i Indskriften. Hertil kommer, at Stave og Kviste dels er ridsede med én Streg, dels med to eller tre Streger, saaledes som jeg foran nærmere har paavist,

En forholdsvis sen Runeform har Ødemotland-Indskriften i \mathbb{H} h med Tværstregen fra anden Stavs Top til første Stavs Basis i uha. Omvendt N i uhn. En væsentlig overensstemmende Form af h-Runen findes én Gang paa Aagedal-Bracteaten; se Norg. Indskr. I, 188 og 200. I Kinneved-Indskriften (Stephens III, 21) gaar Tværstregen paa h fra anden lodrette Stav lidt nedenfor Toppen til første Stav lidt ovenfor Basis. Lignende Form har h-Runen paa Bracteaterne 6 og 25 hos Stephens.

Det er ligeledes et Mærke paa forholdsvis sen Tid, at u i ue betegner Halv-vokalen *w* ligesom i nogle Bracteate-Indskrifter. Men Runen \mathfrak{P} w forekommer i flere Indskrifter, der er meget yngre end den fra Ødemotland.

I $\mathfrak{f}\mathfrak{p}$ i forekommer \mathfrak{p} , som det synes, første Gang i de os bekjendte Indskrifter som Tegn for en tonende Spirant δ , der oprindeliger betegnedes ved \mathfrak{M} . Næste Exempel er $\mathfrak{w}\mathfrak{a}\mathfrak{p}$ [i] paa Sølvesborg-Stenen (750—775). Det, at δ betegnes ved \mathfrak{p} , synes at forudsætte, at den tonløse Spirant β i Indlyd mellem to Vokaler paa Ødemotland-Indskriftens Tid var gaaet over til δ . Men i Ødemotland-Indskriften synes i Udlyd δ at være betegnet ved \mathfrak{M} d i aijid. Ligesaa har Rök-Indskriften med den længere Rækkes Runer $\mathfrak{p}\mathfrak{a}\mathfrak{d}$, d. e. *pað*.

En næsten enestaaende Rune forekommer i $\mathfrak{a}\mathfrak{i}\mathfrak{v}\mathfrak{d}$. Dette er dog vel samme Tegn som \mathfrak{S} , der forekommer paa Rök-Stenen som Tegn for i i den længere Runerække i Ordene *mogmeni*, *igold* (2 Gange), *ind*, *hosli*. Se min Afhandling om Rök-Stenen og Fonnaas-Spænden S. 42, 45—47, 71, 76, 109 f. Den paa Rök-Stenen brugte Form af den længere Rækkes Skrift synes at være Efterligning af en Form, som forekom i Indskrifter fra c. 700.

Den nævnte paa Rök-Stenen forekommende Runeform er efter min Formodning den oprindeliger. Denne har paa Benstykket fra Ødemotland undergaaet væsentlig den samme Forandring som r-Runen i *eburinu* og *tiard* samt b-Runen i *bi*, idet nemlig Forbindelsesstregene mellem den rette Hovedstav og de krumme Sidestave oventil og nedentil er forsvundne. Men hvis man i Ødemotland-Indskriften vilde læse \mathfrak{V} som i ligesom paa Rök-Stenen, da vilde det blive vanskeligt at forklare, hvorfor i her er betegnet ved dette sjældne Tegn, medens vi 4 Gange ellers i Indskriften finde det sædvanlige Runetegn for i, nemlig \mathfrak{i} . Det vilde desuden ved den nævnte Opfatning blive vanskeligt at forstaa, hvorfra Tegnet \mathfrak{V} har sin Oprindelse. Jeg formoder derfor, at \mathfrak{V} i Ødemotland-Indskriften betegner *ji*. Tegnet synes mig ifølge sin Oprindelse at være en Binderune af \mathfrak{b} , som forekommer bl. a. paa Vadstena-Bracteaten, d. e. *j* (se Wimmer Runenschr. S. 121), og af \mathfrak{i} . Paa den Tid, da Ødemotland-Indskriften blev indridset, var vistnok *j* i Fremlyd faldt bort, saa at Runenavnet *jāra* blev udtalt *ār*. Men det forhindrer ikke, at Runen \mathfrak{V} fra en ældre Tid kan han have beholdt Betydningen *ji*, naar man ikke længer havde nogen Bevidsthed om Runens Forhold til Runen *ār*.

Den Betydning, som \mathfrak{S} har paa Rök-Stenen, nemlig *i*, synes at være mindre oprindelig. Runen, som tidligere havde Betydningen *ji*, synes at have faaet Betydningen *i* derved, at *ji* i Indlyd i mange Ord gik over til *i*.

At den her omtalte Rune for *ji*, som senere bruges for *i*, ikke forekommer

paa Vadstena-Bracteaten, forklares naturlig derved, at den egentlig er en Binde-rune, der som saadan ikke blev optaget i Runerækken.

Vi har seet, at Ødemotland-Indskriften ved sin Skriftform viser sig at tilhøre den senere Del af den Tid, i hvilken den længere Rækkes Runeskrift var den almindelige. Den oprindelige Betegnelse af den tonende Spirant δ i Indlyd ved d er bevaret i de blekingske Indskrifter fra Björketorp og Stentofta, og Stentofta-Indskriften adskiller endnu i Indlyd mellem to Vokaler β fra d ($ha\beta u$ -men $hedera$). Derimod har Ødemotland-Indskriften i $f\beta i$ den senere Betegnelse af δ ved β . De blekingske Indskrifter, endog Sølvesborg-Indskriften, har bevaret Betegnelsen af w ved $P w$, medens Ødemotland-Indskriften betegner w ved Λu .

Omvendt staar Ødem.-Indskr., ligesom By-Indskr., paa et ældre Skrifttrin end de blekingske Indskrifter samt den paa Rök-Stenen efterlignede „urnordiske“ Skrift deri, at den har \mathfrak{f} som eneste a -Rune. Den vistnok noget senere Indskrift paa Upsala-Øksen stemmer heri overens med Ødemotl.-Indskriften, uden forsaavidt som øverste Kvist paa Upsala-Øksen gaar ud fra den rette Stav lidt nedenfor Toppen.

Den Form, e -Runen har to Gange i Ødemotl.-Indskr., er oprindeligere end første e i By-Indskriften, som dog to Gange har den oprindeligere Form.

Medens den i Ødemotl.-Indskr. forekommende Form for h har, som Runen h sædvanlig i den længere Rækkes Skrift, to rette Stave, saa har Upsala-Øksen $*h$. Men \mathfrak{H} vedbliver i langt senere Tid at være den sædvanlige Runeform. Ogsaa i Skee-Indskriften synes $*$ at være h .

Ødemotland-Indskriften bruger endnu ligesom Stenene fra Stentofta og Björketorp Runen \mathfrak{M} , medens Vatn-Indskr. (725—750?) og Sølvesborg-Indskriften betegne d ved $\uparrow t$.

Med Hensyn til Sprogformerne mærkes. $urte$ mangler w i Fremlyd ligesom $orte$ By og $urti$ Sølvesborg; se Norg. Run. I, 102 f. $urte$ er oprindeligere end $orte$, der har faaet o fra første Person. h er faldt bort i Indlyd mellem to Vokaler i ue af $w\bar{e}ha$ og i $tiard$ af $*tehaarda(?)$, h er faldt bort mellem r og t i $urte$.

Stammens udlydende a er i Accus. sg. faldt bort i ue og i $tiard$, ligesom i $spidul$ paa Fonnaas-Spænden. Derimod er det bevaret i $hariwulafa$ paa Istaby-Stenen samt i $niuha$ og $niuha$ paa Stentofta-Stenen; ligeledes i $arina$ paa By-Stenen.

De to Nominativer af n -Stammer uha og $tuu\beta a$ har bevaret a i Udlyd og adskille sig derved fra de historisk nordiske Former paa $-e$, $-i$. Fonnaas-Spænden har $\mathfrak{r}\mathfrak{s}\mathfrak{r}\mathfrak{b}\mathfrak{s}\mathfrak{e}$, som jeg har tolket $i\mathfrak{n}\mathfrak{i}\mathfrak{s}\mathfrak{a}\mathfrak{r}\mathfrak{b}\mathfrak{i}\mathfrak{s}\mathfrak{k}\mathfrak{e}$, men da denne Ordform er femstavelses, er den ikke analog med Formerne i Ødemotland-Indskriften. $f\beta i$ har i i Udlyd for ældre \bar{e} , som derfor maa være forkortet i $urte$.

Efter alle de Tidsmærker, som jeg i det foregaaende har nævnt, henfører jeg Ødemotland-Indskriften og dens formodede ikke meget ældre Original, som skulde have været indridset paa et lignende nu tabt Benstykke, til c. 675—700. Ødemotl.-Indskriften synes i Tid ikke at staa fjærnt fra By-Indskr. og fra Aagedal-Indskriften, men maa (trods $orte$ By, $urte$ Ødem.) være noget yngre end disse. Jeg har foran (S. 115) henført By-Indskriften til Midten af 7de Aarh. Jeg skulde snarest være tilbøielig til at sætte den til c. 650—675.

Sproget i Ødemotland-Indskriften staar i det hele nærmere ved det ældste nu kjendte Runesprog end ved Sproget i de tidligste Indskrifter med den kortere Rækkes Runer. Dette gjælder ikke blot de grammatiske Former, men i endnu høiere Grad Ordforraadet. Saaledes er Navnene uha og eburinu nærmere beslægtede med oldtyske Navne end med nordiske Navne i den historiske Tid. Ogsaa Ordene **bi**, **tiard** og det enklitiske **-id** har nærmere Slægtninger i oldtysk Sprog end i historisk Nordisk. Vi synes heraf at kunne danne os den Forestilling, at de nordiske Folks ydre Forhold ved Aar 700 var væsentlig de samme som i de foregaaende Aarhundreder. Derimod i 8de Aarhundred maa Sprogforandringen have gaaet for sig raskere og været mere gennemgribende end i 7de Aarh. Og ved Begyndelsen af 9de Aarh. er den historisk nordiske Sprogform i alt væsentligt fuldt udviklet. Sprogforandringen, som vi kan følge den gennem Runeindskriftene, synes at vise, at Nordboerne allerede i første Halvdel af 8de Aarh. blev rykkede op fra sine tidligere Forhold og blev førte ind paa nye Baner. Paa disse udviklede de sin Eiendommelighed i fremtrædende Modsætning til de tyske Stammer.

Benstykket fra Ødemotland har, som allerede Lorange har fremhævet, Lighed med Benormen fra Lindholm Mose i Skaane (Stephens III, 33). De to Gjenstandes Runeindskrifter ligne hinanden i flere Henseender. Begge Gjenstande har Indskrift langs efter paa to skraanende Sider. Lindholm-Indskr. har 23 Runer, Ødemotland-Indskr. noget over 20 Runer paa hver Side. I Lindholm-Indskr. har Stave og Kviste regelret 3 Streger; Ødem.-Indskr. har Stave og Kviste, som er skrevne med 2 og med 3 Streger. I begge Indskrifter mangler Ordafdeling.

I Kragehul-Mose har der c. 1750 været fundet et Benstykke med Runeindskrift paa to Sider, hvilket efter Beskrivelsen har været saa ligt det, som vi kjende fra Lindholm-Mose, at man kunde mistænke dette sidste for at være falskeligt udgivet for at være fundet i Skaane og for i Virkeligheden at være det formentlig tabte Stykke fra Kragehul.

Indskriften paa Spydskaftet fra Kragehul (Wimmer Runenschr. S. 124), som aabenbart er samtidig med Lindholm-Indskriften, har ogsaa adskillig Lighed med Ødemotland-Indskriften i den Maade, hvorpaa Runerne er ridsede. Paa Spydstagen har Stavene og Kvistene 4, 3, 2 Streger eller 1 Streg. Flere Gange har 2 Runer én ret Stav tilfælles.

Ødemotland-Indskr. kan dog ikke være samtidig med Lindholm- og Kragehul-Indskriftene. Det sér man deraf, at h har i Ø. én Gang Formen **Ń**, én Gang **N**; i L. og K. Formen **Ń**. Fremdeles og sikrere af Sprogformerne og Skriftformerne **fŃi**, **urte**, **ue**, **tiard** i Ødemotl.-Indskr.

Jeg tror derfor, at det med Runeindskrift forsynede Benstykke, af hvis Indskrift vi sandsynlig har en Kopi paa Benstykket fra Ødemotland, har i Form, Ornamentering og Udstyr med Indskrift, men ikke i selve Indskriftens Indhold været en Efterligning af en ældre dansk Bengjenstand, som har været samtidig med Bengjenstandene fra Lindholm og Kragehul.

Hvis dette forholder sig saa, da kan det ikke med fuld Sikkerhed paastaaes, at Ødemotland-Stykket eller dets formodede, nu tabte Original har været arbeidet i Norge eller at Uha, der i Indskriften nævnes som den, der har arbeidet det, har været en norskfødt Mand. Men sandsynligt er dette dog. Samme Navn *uha* bar, som jeg har søgt at vise, den Mand, som har arbeidet Aagedal-Bracteaten eller egentlig dennes nu tabte Original (Norg. Indskr. I, 197. 200). Men der er ikke fuld Grund til at antage den i Aagedal-Indskriften nævnte *uha* for samme Mand som han, der nævnes i Ødemotland-Indskriften. Herimod taler bl. a., at det Verbum, som svarer til oldn. *fūdi*, i de to Indskrifter skrives aldeles forskjellig.

At Bengjenstande af den Form, som Ødemotlandstykket har, er blevne efterlignede paa flere Steder i Norge, ser man af følgende. Gustafson anfører i Aarsberetning for 1889 S. 75, at der i Bergens Museum under Nr. 4601 findes brændte Brudstykker af en Bengjenstand, som er prydet med Linjer og Punkter og er af lignende Form som det med Runeindskrift forsynede Benstykke fra Ødemotland. Hine Brudstykker er fundne paa Egeland i Hægebostad sammen med en Broncehank og et Stykke Broncebeslag til et Træspand i en rund, af temmelig store Stene bygget Haug.

Benormen fra Lindholm Mose har vistnok med rette været anset for en Amulet. Runeerne paa dens ene Side har vistnok magisk Betydning. Om Benstykets specielle Brug vover jeg intet at afgjøre. At Benstykket fra Ødemotland ligeledes er en Amulet, angives, som det synes, ved Ordet *ue* i Indskriften. Dette Benstykke har ikke magiske Runer. Hvad er det da, som efter de Gamles Tro har gjort det til Amulet? Man maa vel formode, at den overtroiske Forestilling, at Bengjenstande af denne Form havde overnaturlig Virkning, er bleven traditionelt nedarvet og udbredt.

Til at bestemme den Brug, man har gjort af Benstykket fra Ødemotland, har vi nogen Veiledning deri, at Indskriften angiver, at Gjenstanden har været eiet af en Kvinde. Den forekommer Conservator Gustafson nærmest at kunne have været en Haarnaal eller „Haarpil“.